

2020 JÖVŐFORMÁLÓ TUDOMÁNY

Mire jó egy tipológiai adatbázis?

F. GULYÁS NIKOLETT

ELTE FINNUGOR TANSZÉK

2020. NOVEMBER 10.

Áttekintés

- Bevezetés: a kutatás célja, előzményei
- A kutatás menete
- Az adatbázis felépítése
- Egy példa
- Eredmények, kérdések, feladatok

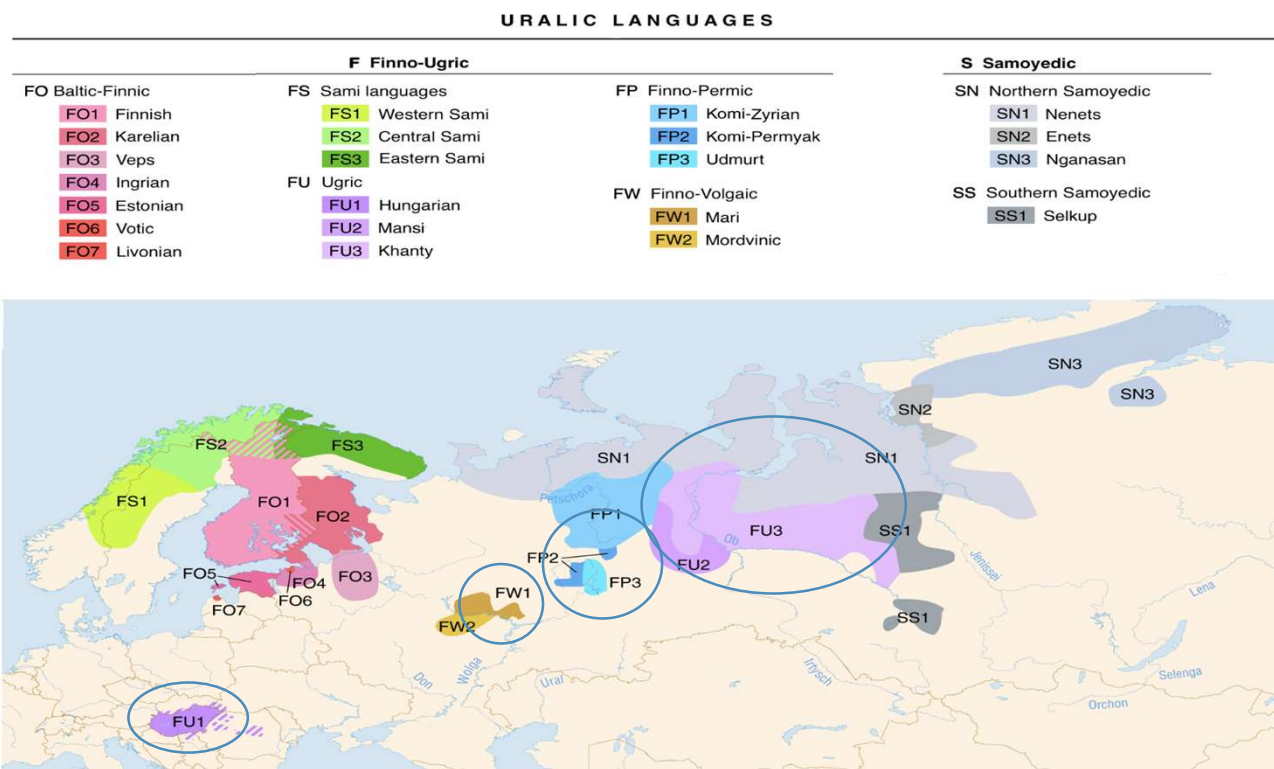
Bevezetés: kutatási célok

- egy online, bővíthető nyelvtipológiai adatbázis létrehozása különféle finnugor nyelvek morfoszintaxisáról
- felhasználható az általános nyelvészeti és tipológiai, valamint a finnugrisztikai kutatásokban is
- az adatbázis egésze vagy részei felhasználhatók más adatbázisokhoz/kutatásokhoz (CC 4.0)
- Uráli tipológiai adatbázis?

Bevezetés: a projektek

- *Az ugor nyelvek tipológiai adatbázisa* (OTKA-104249)
 - 2012–2015
 - Havas Ferenc (vezető kutató), Csepregi Márta (szurguti hanti), F. Gulyás Nikolett (magyar, színjai hanti), Németh Szilvia (északi manysi), Czentnár András
- *A Volga-vidéki finnugor nyelvek tipológiai adatbázisa* (NKFI-125282)
 - 2017–2021
 - Havas Ferenc (vezető kutató), Asztalos Erika (udmurt), F. Gulyás Nikolett (komi-permják), Horváth Laura (udmurt), Timár Bogáta (mezei mari), Szabó Ditta

Bevezetés: a vizsgált nyelvek

EGIDS-szint:
magyar: 1
udmurt: 5
k-permják: 5
mari: 4
hanti: 6b
mansi: 7

Bevezetés: előzmények

WALS (Dryer & Haspelmath 2013)

- a világ nyelveinek bemutatása
- nem cél az egyes nyelvek részletes tipológiai bemutatása
- 192 paraméter
- fonológia, morfológia, szintaxis, lexikon

UTDB (Havas et al. 2015)

- egy nyelvcsalád (bizonyos ágai) – mikrotipológia
- finnugor, nyelvek főbb morfoszintaktikai jegyeinek lehető legteljesebb bemutatása
- 213 paraméter
- morfológia, szintaxis
- három nyelven elérhető

Az adatbázis felépítése

- 3 fő kategória:
 - nyelv: egy adott nyelv(változat) sztenderd változata
 - paraméter: egy vizsgált nyelvi jelenség bemutatása
 - pl. Birtokos osztályozás, Applikatív szerkezetek, Mondatfelépítés
 - érték: az adott paraméter logikailag lehetséges megvalósulási típusa
 - van-nincs
 - több lehetséges válasz
 - többféle érték kötelező vagy opcionális megadása

Az adatbázis felépítése

- a paraméterek csoportosítása a vizsgált kérdések szerint:
 - nominális és igei morfológia (pl. Esetszinkretizmus, Esetexponencia, Igeidő-jelölés)
 - szófajok (pl. Melléknév mint ige)
 - mondattani kategóriák (pl. Passzív szerkezet, Tárgy jelölése)
 - szórend (pl. Vonatkozó alarendelés szórendje)

Az adatbázis felépítése

- Funkciók
 - keresés
 - 10 paraméter összekapcsolása
 - a paraméterek neve alapján
 - kulcsszavak alapján
 - böngészés
 - a paraméterek alapján

A kutatás menete

- a paraméterkészlet meghatározása
 - korábbi források alapján
 - korábbi források módosításával
 - egyéni paraméterek
- az értékek kidolgozása az adott nyelvre
- az adatok közzététele

Anyaggyűjtés

Módszerek:

- szakirodalmi áttekintés
- elicítálás
- terepmunka és konzultáció anyanyelvi adatközlőkkel és szakértőkkel

Egy példa

- vannak olyan általános és leíró nyelvészeti szempontból is releváns kérdések, amelyekkel sem a WALS, sem a vizsgált nyelvek leíró nyelvtanai nem foglalkoznak
- pl. Mondattani típusok (S, A, P főneveknél és névmásoknál)
 - utdb.elte.hu

Eredmények, kérdések, feladatok

- az ugor nyelvekre vonatkozó paraméterértékek 95%-a elkészült
- a Volga-vidéki nyelvekre vonatkozó paraméterértékek kb. 70%-a elkészült (magyarul)
- új kutatások: aspektus, evidencialitás, modalitás, szórend, birtoklás, reduplikáció
- korábbi eredmények felülvizsgálata: pl. nincs ergativitás a hantiban, van számnévi osztályozó az udmurtban
- feladatok: fordítások befejezése, új felhasználói felület létrehozása

Hivatkozások

- Dryer, Matthew S. & Haspelmath, Martin (eds.) 2013. *The World Atlas of Language Structures Online*. Leipzig: Max Planck Institute for Evolutionary Anthropology. (Available online at <http://wals.info>, Accessed on 2013-10-08.)
- Havas, Ferenc & Csepregi, Márta & F. Gulyás, Nikolett & Németh, Szilvia 2015. *Typological Database of the Ugric Languages*. Budapest: ELTE Finnugor Tanszék. (utdb.elte.hu)

A MAGYAR
TUDOMÁNY
ÜNNEPE

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

Az előadás az NKFI K 125282 projekt keretében készült.

mta.hu

